

TURKU

Turun seudun tulkkikeskus

Lainsäädäntöä

Sisällys

YHDENVERTAISUUSLAKI (30.12.2014/1325)	3
KIELILAKI (6.6.2003/423)	4
HALLINTOLAKI (6.6.2003/434)	5
HALLINTOLAINKÄYTTÖLAKI (26.7.1996/586)	6
LAKI HALLINTOMENETTELYLAIN MUUTTAMISESTA (589/1996)	6
LAKI POTILAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA (17.8.1992/785)	7
SOSIAALIHUOLTOLAKI (30.12.2014/1301)	8
LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA (22.9.2000/812)	8
ULKOMAALAISLAKI (30.4.2004/301)	9
LAKI KOTOUTTAMISEN EDISTÄMISESTÄ (30.12.2010/1386)	10
LAKI MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTTAMISESTA JA TURVAPAIKANHAKIJOIDEN VASTAANOTOSTA (493/1999)	10
LAKI AUKTORISOIDUISTA KÄÄNTÄJISTÄ (7.12.2007/1231)	11
HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA ANNETUN LAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 63/2013)	13
RIKOSLAKI (19.12.1889/39)	14
ESITUTKINTALAKI (22.7.2011/805)	15
PAKKOKEINOLAKI (806/2011)	16
LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA (689/1997)	17
OIKEUDENKÄYMISKAARI (4/1734)	19
LAKI YLEISESTÄ OIKEUSAVUSTA (104/1998)	19
LAKI OIKEUSTULKKIREKISTERISTÄ (2015/1590)	20
Lähteet	22

YHDENVERTAISUUSLAKI (30.12.2014/1325)

5 § Viranomaisen velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Viranomaisen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava viranomaisen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Viranomaisella on oltava suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Velvollisuus suunnitelman laatimiseen ei koske evankelis-luterilaista kirkkoa, ortodoksisia kirkkoja eikä julkista hallintotehtävää hoitavaa sellaista yksityistä, jonka palveluksessa on säännöllisesti vähemmän kuin 30 henkilöä.

8 § Syrjinnän kieltö

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

9 § Positiivinen erityiskohtelu

Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

KIELILAKI (6.6.2003/423)

10 § Yksityishenkilön kielelliset oikeudet viranomaisissa

Valtion viranomaisessa ja kaksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa jokaisella on oikeus käyttää suomea tai ruotsia. Viranomaisen on lisäksi järjestettävä asiassa kuultavalle mahdollisuus tulla kuulluksi omalla kielellään, suomeksi tai ruotsiksi.

Yksikielisessä kunnallisessa viranomaisessa käytetään kunnan kieltä, jollei viranomainen pyynnöstä toisin päätä tai jollei muualla laissa toisin säädetä. Jokaisella on kuitenkin oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta.

18 § Oikeus tulkkaukseen

Jos jollakulla on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltään, mutta viranomaisen kieli tai asian käsittelykieli on toinen, viranomaisen on järjestettävä maksuton tulkkaus, jollei se itse huolehdi tulkkauksesta tai jollei 2 momentista muuta johdu.

Asianosaisen, joka 15 ja 16 §:ssä tarkoitetussa asiassa haluaa tulkkausta, on huolehdittava tulkkauksesta itse ja omalla kustannuksellaan, jollei tuomioistuin asian laadun huomioon ottaen päätä toisin.

HALLINTOLAKI (6.6.2003/434)

13 § Asiamiehen ja avustajan salassapitovelvollisuus

Asiamies tai avustaja ei saa luvattomasti ilmaista päämiehen hänelle asian hoitamista varten uskomaa luottamuksellista tietoa.

Asiamiehen tai avustajan tehtävänsä hoitamista varten muutoin saamia tietoja koskevaan salassapitovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) silloinkin, kun tietoja on saatu muulta kuin asiaa käsittelevältä viranomaiselta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, koskee myös asian käsittelyssä käytettävää tulkkia ja kääntäjää. Sama koskee niin ikään muuta henkilöä, joka toimeksiannosta tai muutoin osallistuu päämiehen asian hoitamiseen.

26 § Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos:

- 1) romani- tai viittomakieltä taikka muuta kieltä käyttävä asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä; tai
- 2) asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärretyksi.

Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota asianosaisen voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

Asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi viranomainen voi huolehtia tulkitsemisestä ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitetussa asiassa.

Suomen ja ruotsin kieltä käyttävän oikeudesta viranomaisen järjestämään tulkkaukseen sekä käännökseen säädetään kielilaissa (423/2003). Tulkitsemisestä ja kääntämisestä saamen kielelle on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään. Viranomaisen on myös huolehdittava siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkitsemis- ja käännösavun.

69 § Asiamiehen ja avustajan salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 13 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

HALLINTOLAINKÄYTTÖLAKI (26.7.1996/586)

77 § Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta ja kääntämisestä, jos henkilö ei osaa viranomaisessa kielilain (423/2003) mukaan käytettävää kieltä taikka aisti- tai puhevian vuoksi ei voi tulla ymmärretyksi ja:

- 1) asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa sitä käsitelleen viranomaisen on tullut huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä hallintolain 26 §:n 1 momentin tai muun säännöksen nojalla;
- 2) lainkäyttöasiaa käsittelevä viranomainen toimii ensi asteena asiassa, joka on tullut vireille viranomaisen aloitteesta; tai
- 3) henkilöä kuullaan suullisesti.

Erityisestä syystä viranomainen voi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitetussa tapauksessa.

Tulkkina tai kääntäjänä ei saa käyttää henkilöä, joka on sellaisessa suhteessa asianosaiseen tai asiaan, että hänen luotettavuutensa voi tästä syystä vaarantua. Viranomaisen on huolehdittava siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkitsemis- ja käänösavun.

LAKI HALLINTOMENETTELYLAIN MUUTTAMISESTA (589/1996)

22 § Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta ja kääntämisestä, jos asianosainen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, ei osaa viranomaisessa kielilain (148/22) mukaan käytettävää kieltä taikka aisti- tai puhevian vuoksi ei voi tulla ymmärretyksi.

Erityisestä syystä viranomainen voi huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitetussa asiassa.

Viranomaisen on huolehdittava siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvittavan tulkitsemis- ja käänösavun

LAKI POTILAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA (17.8.1992/785)

3 § Oikeus hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon ja siihen liittyvään kohteluun

Jokaisella Suomessa pysyvästi asuvalla henkilöllä on oikeus ilman syrjintää hänen terveydentilansa edellyttämään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen rajoissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä. Suomessa tilapäisesti oleskelevien henkilöiden oikeudesta hoitoon on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai valtioiden välillä vastavuoroisesti sovitaan. Kunnan ja valtion velvollisuudesta järjestää terveydenhuollon palveluja on lisäksi voimassa, mitä kansanterveyslaissa, erikoissairaanhoito-laissa, terveydenhuoltolaissa (1326/2010), tartuntatautilaissa (1227/2016), mielenterveyslaissa (1116/1990), Vankiterveydenhuollon yksiköstä annetussa laissa sekä terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetussa laissa säädetään. (21.12.2016/1230)

Potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Potilaan äidinkieli, hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuurinsa on mahdollisuuksien mukaan otettava hänen hoidossaan ja kohtelussaan huomioon.

Potilaan oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä, tulla kuulluksi ja saada toimituskirjansa suomen tai ruotsin kielellä sekä hänen oikeudestaan tulkkaukseen näitä kieliä viranomaisissa käytettäessä säädetään kielilain (423/2003) 10, 18 ja 20 §:ssä. Kuntien ja kuntayhtymien velvollisuudesta järjestää terveyden- ja sairaanhoitopalveluja suomen ja ruotsin kielellä säädetään terveydenhuoltolain 6 §:ssä. (30.12.2010/1335)

5 § Potilaan tiedonsaantioikeus

Potilaalle on annettava selvitys hänen terveydentilastaan, hoidon merkityksestä, eri hoitovaihtoehtoista ja niiden vaikutuksista sekä muista hänen hoitoonsa liittyvistä seikoista, joilla on merkitystä päätettäessä hänen hoitamisestaan. Selvitystä ei kuitenkaan tule antaa vastoin potilaan tahtoa tai silloin, kun on ilmeistä, että selvityksen antamisesta aiheutuisi vakavaa vaaraa potilaan hengelle tai terveydelle.

Terveydenhuollon ammattihenkilön on annettava selvitys siten, että potilas riittävästi ymmärtää sen sisällön. Jos terveydenhuollon ammattihenkilö ei osaa potilaan käyttämää kieltä taikka potilas ei aisti- tai puhevian vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisestä.

Potilaan oikeudesta tarkastaa häntä itseään koskevat potilasasiakirjoissa olevat tiedot on voimassa, mitä siitä henkilörekisterilaissa (471/87) ja -asetuksessa (476/87) säädetään.

SOSIAALIHUOLTOLAKI (30.12.2014/1301)

4 § Asiakkaan etu

Asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat:

- 1) asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin; (...)
- 4) mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan;
- 5) kielellisen, kulttuurisen sekä uskonnollisen taustan huomioimisen; (...)
- 7) asiakassuhteen luottamuksellisuuden ja yhteistoiminnan asiakkaan kanssa.

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMASTA JA OIKEUKSISTA (22.9.2000/812)

5 § Asiakkaan oikeus saada selvitys toimenpidevaihtoehdoista

Sosiaalihuollon henkilöstön on selvitettävä asiakkaalle hänen oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan.

Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen.

Jos sosiaalihuollon henkilöstö ei hallitse asiakkaan käyttämää kieltä taikka asiakas ei aisti- tai puhevian tai muun syyn vuoksi voi tulla ymmärretyksi, on mahdollisuuksien mukaan huolehdittava tulkitsemisesta ja tulkin hankkimisesta.

Jos on kysymys asiasta, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, on tulkitsemisesta ja kääntämisestä huolehdittava siten kuin hallintomenettelylain (598/1982) 22 §:ssä säädetään.

ULKOMAALAISLAKI (30.4.2004/301)

10 § Tulkin ja kääntäjän käyttö

Tämän lain mukaisen hallinto- ja muutoksenhakuasian käsittelyssä on oikeus käyttää tulkkia. Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta 203 §:n mukaisesti. Ulkomaalainen voi hallintoasiassa tai muutoksenhakuasiassa käyttää tulkkia tai kääntäjää tämän lisäksi omalla kustannuksellaan.

Viranomaisen hankkimana tulkkina tai kääntäjänä ei saa käyttää henkilöä, joka on sellaisessa suhteessa asianosaiseen tai asiaan, että hänen luotettavuutensa voi tästä syystä vaarantua tai että asianosaisen turvallisuus saattaa vaarantua.

Tulkin salassapitovelvollisuudesta säädetään erikseen.

203 § Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos ulkomaalainen ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi:

- 1) turvapaikkamenettelyssä käsiteltävässä asiassa;
- 2) käännyttämistä tai maasta karkottamista koskevassa asiassa; taikka
- 3) asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta.

Viranomaisen voi asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi huolehtia tulkitsemisestä tai kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitetussa asiassa. Hallintotuomioistuimen velvollisuudesta huolehtia tulkitsemisestä tai kääntämisestä säädetään hallintolainkäyttölaissa. Viranomaisen tai tuomioistuimen velvollisuus huolehtia kääntämisestä tai tulkitsemisestä ei koske aineistoa, joka ei vaikuta asian käsittelyyn.

Asianosaisella on oikeus saada häntä koskevasta päätöksestä tieto äidinkielellään tai kielellä, jota hänen perustellusti voidaan olettaa ymmärtävän. Tieto päätöksestä annetaan tulkitsemalla tai kääntämällä.

Tulkitsemisestä säädetään myös muutamissa muissa laeissa, mm. Laki yleisestä oikeusavusta (104/1998) 2 § ja 18 § ja Pakkokeinolaki 22.7.2011/806.

LAKI KOTOUTTAMISEN EDISTÄMISESTÄ (30.12.2010/1386)

5 § Tulkitseminen ja kääntäminen

Viranomaisen on huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi tässä laissa tarkoitetussa asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta. Viranomainen huolehtii mahdollisuuksien mukaan tulkitsemisesta ja kääntämisestä myös muussa «maahanmuuttajan» oikeuksia ja velvollisuuksia koskevassa asiassa.

Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota «maahanmuuttajan» voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän.

Viranomaisen velvollisuus huolehtia tulkitsemisesta ja kääntämisestä ei koske aineistoa, joka ei vaikuta asian käsittelyyn.

LAKI MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTTAMISESTA JA TURVAPAIKANHAKIJOIDEN VASTAANOTOSTA (493/1999)

4 luku - Turvapaikanhakijoiden vastaanotto

19 § Vastaanoton sisältö

Turvapaikanhakijoiden vastaanottona järjestetään tilapäinen majoitus, toimeentulotuki, tulkkipalveluja ja muu välttämätön perustarpeiden turvaaminen sekä työ- ja opintotoimintaa. Vastaanoton muusta järjestämisestä voidaan säätää asetuksella.

LAKI AUKTORISOIDUISTA KÄÄNTÄJISTÄ (7.12.2007/1231)

2§ Auktorisoidun kääntäjän kelpoisuus

Auktorisoiduksi kääntäjäksi voidaan hyväksyä luotettavaksi tunnettu täysi-ikäinen henkilö:

- 1) jota ei ole julistettu vajaavaltaiseksi;
- 2) jolla on kotikuntalainen (201/1994) mukainen kotikunta Suomessa taikka vakinainen asuinpaikka Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa; ja
- 3) joka on hyväksytysti suorittanut tässä laissa tarkoitetun auktorisoidun kääntäjän tutkinnon.

Edellä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun tutkinnon suorittamista ei edellytetä, jos henkilö on suorittanut filosofian maisterin tutkinnon tai muun ylemmän korkeakoulututkinnon, johon sisältyvät vähintään 60 opintopisteen laajuiset käänntieteen opinnot ja hän hakee oikeutta tehdä käännöksiä auktorisoituna kääntäjänä tutkintoonsa sisältyvässä kieliparissa yksinomaan äidinkieleen tai siihen kieleen, jonka hän hallitsee parhaiten (A-työkieli). Edellä tarkoitetuista käänntieteen opinnoista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

3 § Kääntäjän auktorisointi

Oikeus toimia auktorisoituna kääntäjänä myönnetään 2 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävälle henkilölle viideksi vuodeksi. Ennen auktorisointia henkilön on annettava kirjallinen auktorisoidun kääntäjän vakuutus.

Auktorisointia voidaan hakemuksesta jatkaa enintään viisi vuotta kerrallaan, jos hakija on auktorisoinnin voimassa ollessa toiminut auktorisoituna kääntäjänä ja hän täyttää edelleen 2 §:ssä säädetyt edellytykset.

Auktorisoinnin hakemisesta ja myöntämisestä sekä auktorisoidun kääntäjän vakuutuksesta ja sen antamisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

4 § Todistus auktorisoinnista

Kääntäjän auktorisoinnista annetaan todistus, jossa mainitaan, mistä kielestä mihin kieleen henkilöllä on oikeus auktorisoituna kääntäjänä tehdä käännöksiä. Todistuksen antamisesta sekä sen sisällöstä ja allekirjoittamisesta annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

6 § Käännöksen pätevyys

Auktorisoidun kääntäjän tekemä käännös on laillisesti pätevä, jollei sitä näytetä virheelliseksi.

7 § Tutkinto

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnossa osoitetaan tutkintokielten kieli- ja kääntämistaito sekä auktorisoidun kääntäjän ammatinharjoittamisessa tarvittava muu taito. Tutkinnosta ja sen osien sisällöstä sekä tutkinnon järjestämisestä ja sen hyväksymisestä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon perusteissa määritellään tutkinnossa vaadittu kieli- ja kääntämistaito, taito toimia auktorisoituna kääntäjänä sekä taitojen osoittamistapa ja tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet.

Tutkinnon perusteista, tutkintokielistä ja niiden kääntämissuunnista sekä tutkintotehtävistä päättää opetushallitus 11 §:ssä tarkoitetun tutkintolautakunnan annettua asiasta lausuntonsa.

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon nimikettä saa käyttää ainoastaan tässä pykälässä tarkoitetusta tutkinnosta.

9 § Tutkintorekisteri

Auktorisoidun kääntäjän tutkinnon toimivuuden seuranta ja suoritettuja tutkintoja koskevien tietojen säilyttämistä varten on auktorisoidun kääntäjän tutkintorekisteri. Tutkintorekisterin rekisterinpitäjänä toimii opetushallitus. Rekisteriin tallennetaan tutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, tutkintokielet ja kääntämissuunta, tutkinnon tulos, tutkintosuorituksen arvioijan nimi, suorittamisajankohta sekä tarpeelliset yhteystiedot. Tutkintorekisterin tiedot säilytetään 30 vuotta.

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA ANNETUN LAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 63/2013)

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2010/64/EU oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä, jäljempänä tulkkausdirektiivi tai direktiivi, annettiin 20 päivänä lokakuuta 2010. Jäsenvaltioiden oli saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27 päivänä lokakuuta 2013.

Direktiivin tavoitteena on parantaa sellaisten rikoksista epäiltyjen ja syytettyjen asemaa rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotka eivät ymmärrä tai puhu menettelyssä käytettävää kieltä. Direktiivillä määritetään oikeutta tulkkaukseen ja käännöksiin koskevat vähimmäisvaatimukset, joita on sovellettava rikosoikeudellisissa menettelyissä koko Euroopan unionin alueella.

Oikeus- ja sisäasiainneuvosto hyväksyi marraskuussa 2009 päätöslauselman etenemissuunnitelmasta, joka sisältää toimenpiteitä, joita epäiltyjen ja syytettyjen oikeuksien vahvistamiseksi olisi toteutettava. Tulkkausdirektiivi on ensimmäinen tämän etenemissuunnitelman mukaisista toimenpiteistä.

Rikoksesta epäillyn ja syytetyn oikeus tulkkaukseen ja käännöksiin perustuu Euroopan ihmisoikeussopimuksen, jäljempänä EIS, 6 artiklan määräykseen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taakseista. Artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada viipymättä yksityiskohtainen tieto häneen kohdistettujen syytteiden sisällöstä ja perusteista hänen ymmärtämällään kielellä. Artiklan 3 kohdan e alakohdan mukaan jokaisella rikoksesta syytetyllä on oikeus saada maksutta tulkin apua, jos hän ei ymmärrä tai puhu tuomioistuimessa käytettyä kieltä. Tulkkausdirektiivin tarkoituksena on varmistaa epäiltyjen ja syytettyjen oikeus saada tulkkausta ja käännöksiä rikosoikeudellisissa menettelyissä, jotta varmistetaan heidän oikeutensa oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Siltä osin kuin tulkkausdirektiivin säännökset vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai perusoikeuskirjassa taattuja oikeuksia, säännökset on pantava täytäntöön johdonmukaisesti näiden oikeuksien kanssa siten kuin niitä tulkitaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tai Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä. Tämä todetaan direktiivin johdanto-osan kappaleessa 33. Johdanto-osan kappaleessa 32 todetaan lisäksi, että direktiivissä säädetään vähimmäissäännöistä. Jäsenvaltiot voivat tarjota direktiivissä säädettyjä oikeuksia korkeatasoisemman suojan, mutta suojan taso ei saa olla Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tai perusoikeuskirjassa

vahvistettua tasoa heikompi, siten kuin niitä tulkitaan mainittujen tuomioistuinten oikeuskäytännössä.

RIKOSLAKI (19.12.1889/39)

38 luku

Tieto- ja viestintärikoksista

1 § Salassapitorikos

Joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, *salassapitorikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

2 § (21.4.1995/578)

Salassapitorikkomus

Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava *salassapitorikkomuksesta* sakkoon.

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

ESITUTKINTALAKI (22.7.2011/805)

4 luku

Esitutkintaperiaatteet ja esitutkintaan osallistuvien oikeudet

12 § Esitutkinnan käsittelykieli

Esitutkinnassa käytetään kaksikielisen esitutkintaviranomaisen virka-alueella rikoksesta epäillyn kieltä, joko suomea tai ruotsia. Jos epäillyt ovat erikielisiä tai jos epäillyn kieli ei ole suomi tai ruotsi, esitutkintaviranomainen päättää käsittelykielestä asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen. (...)

Esitutkinnassa jokaisella on kuitenkin oikeus 1 momentista riippumatta käyttää suomea tai ruotsia kielilain (423/2003) 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei ole käytettävä sen kanssa asioivan henkilön kieltä.

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. Esitutkintaviranomaisen on selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkausta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen. Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisten oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä.

13 § Asiakirjan kääntäminen

Asian kannalta olennainen esitutkinta-aineistoon kuuluva asiakirja tai sen osa on käännettävä kohtuullisessa ajassa kirjallisesti 12 §:ssä tarkoitetulle asianosaisten käyttämälle kielelle, jos kääntäminen on tarpeen asianosaisten oikeuden valvomiseksi.

Asianosaiselle voidaan 1 momentissa säädetyistä poiketen kääntää suullisesti olennainen asiakirja tai sen osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisten oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako asianosainen tässä pykälässä tarkoitetusta asiakirjasta käännökseen. Asianosaiselle voidaan jättää antamatta käänнос asiakirjasta, jos asianosainen luopuu oikeudestaan käännökseen.

Tässä pykälässä tarkoitettu kääntäminen tapahtuu valtion kustannuksella, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi kääntämisestä. Kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. (...)

PAKKOKEINOLAKI (806/2011)

2 luku

Kiinniottaminen, pidättäminen, vangitseminen ja tutkinta-aresti

16 § Pidättämistä koskevan päätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös pidättämistä koskevasta päätöksestä esitutkintalain (805/2011) 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti pidättämistä koskeva päätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Pidättämistä koskevan päätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä esitutkintalain 4 luvun 13 §:ssä säädetään olennaisen esitutkinta-aineistoon kuuluvan asiakirjan kääntämisestä.

3 luku

Tuomioistuimen menettely vangitsemisasioissa

21 § Vangitsemispäätöksen kääntäminen

Epäillyllä on oikeus saada kohtuullisessa ajassa kirjallinen käännös vangitsemispäätöksestä esitutkintalain 4 luvun 12 §:ssä tarkoitetulle epäillyn käyttämälle kielelle.

Epäillylle voidaan 1 momentista poiketen kääntää suullisesti vangitsemispäätös tai yhteenveto päätöksestä, jollei epäillyn oikeusturva edellytä päätöksen kääntämistä kirjallisesti.

Vangitsemispäätöksen kääntämiseen sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 6 a luvussa säädetään asiakirjan kääntämisestä.

LAKI OIKEUDENKÄYNNISTÄ RIKOSASIOISSA (689/1997)

6 a luku

Oikeudenkäynnin kieli ja tulkkaus

2 § 3-5 mom.

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla tai asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että vastaaja tai asianomistaja saa tarvitsemansa tulkkauksen. (8.11.2013/769)

Tuomioistuimen on huolehdittava tulkkauksen järjestämisestä myös silloin, kun asianosainen on viittomakielinen tai tulkkaus on asianosaisen aisti- tai puhevian takia tarpeen. (8.11.2013/769)

Jos tuomioistuin harkitsee sen soveliaaksi, tulkkaus voidaan järjestää käyttämällä videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, taikka puhelimitse. (8.11.2013/769)

3 §

Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös haastehakemuksesta ja tuomiosta häntä koskevilta osin. Vastaajalle on annettava kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käännös on tarpeen vastaajan oikeuden valvomiseksi. Muulle kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkieliselle asianomistajalle syyttäjän ajamassa rikosasiassa on annettava pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös tuomiosta häntä koskevilta osin sekä istunnon aikaa ja paikkaa koskevasta ilmoituksesta. Asianomistajalle on annettava pyynnöstä kohtuullisessa ajassa maksuton kirjallinen käännös myös rikosasiassa tehtävästä päätöksestä ja muusta olennaisesta asiakirjasta tai sen osasta, jos käännös on tarpeen asianomistajan oikeuden valvomiseksi. (8.1.2016/12)

Vastaajalle tai asianomistajalle voidaan 1 momentissa säädetystä poiketen kääntää suullisesti haastehakemus, tuomio tai muu olennainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta, jollei asianosaisen oikeusturva edellytä asiakirjan kääntämistä kirjallisesti.

Tuomioistuimen on huolehdittava siitä, että vastaaja saa riittävät tiedot oikeudestaan asiakirjan käännökseen ja tarvittaessa varmistettava, haluaako vastaaja tässä pykälässä tarkoitettua asiakirjasta käännökseen. Vastaajalle voidaan jättää antamatta käännös asiakirjasta, jos vastaaja luopuu oikeudestaan käännökseen.

4 §

Jos asianosaista on kuultu tulkin avustuksella, 3 §:ssä tarkoitettu haastehakemus, tuomio tai muu ollenainen asiakirja taikka asiakirjan osa tai yhteenveto asiakirjasta on käännetty asianosaiselle suullisesti oikeuden istunnossa tai vastaaja on luopunut oikeudestaan asiakirjan käännökseen, tästä on tehtävä merkintä pöytäkirjaan, tuomioon tai päätökseen.

5 §

Jos vastaajan oikeusturva sitä edellyttää, valtion varoista korvataan vastaajan ja hänen oikeudenkäyntiavustajansa välisen neuvottelun tarpeellisesta tulkkauksesta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Tarkempia säännöksiä 1 momentin nojalla korvattavista kustannuksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

6 §

Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Tuomioistuimen on määrättävä tehtävään uusi tulkki tai kääntäjä, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää.

OIKEUDENKÄYMISKAARI (4/1734)

Muiden kuin rikosasioiden osalta kääntämisestä ja tulkkauksesta yleisissä tuomioistuimissa säädetään oikeudenkäymiskaarissa (4/1734).

4 luku

Oikeudenkäynnin kieli

2 § 3-4 mom.

Muun kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisen asianosaisen, joka haluaa tulkkausta tai käännöksen, on huolehdittava tästä itse ja omalla kustannuksellaan, jollei tuomioistuin asian laadun huomioon ottaen toisin määrää. Tuomioistuimen on kuitenkin huolehdittava siitä, että muiden pohjoismaiden kansalaiset saavat sen käsiteltävissä asioissa tarvitsemansa tulkkaus- ja käännösavun.

LAKI YLEISESTÄ OIKEUSAVUSTA (104/1998)

1 §

Yleisellä oikeusavulla tarkoitetaan tässä laissa tarpeellisen oikeusavun antamista valtion varoin henkilöille, jotka huomioon ottaen heidän tulonsa ja varansa sekä elatusvelvollisuutensa ja muut taloudelliseen asemaansa vaikuttavat seikat eivät vaikeuksitta kykene itse hankkimaan asiantuntevaa apua oikeudellisissa asioissaan.

Maksuttomasta oikeudenkäynnistä ja asianosaisen avustamisesta rikosasioissa säädetään erikseen.

2 §

Yleiseen oikeusapuun kuuluu oikeudellinen neuvonta ja tarpeelliset toimenpiteet sekä avustaminen tuomioistuimessa siten kuin 6—8 §:ssä säädetään. Lisäksi valtio vastaa tarpeellisista tulkkaus- ja käännöskuluista sekä maksuttomasta oikeudenkäynnistä annetun lain (87/1973) 7—9 §:n mukaisista korvauksista ja kuluista.

Yksittäisessä asiassa yleiseen oikeusapuun kuuluvat ne toimenpiteet, jotka siinä ovat tarpeen huomioon ottaen asian laatu ja merkitys, riidan kohteen arvo ja olosuhteet kokonaisuudessaan.

Yleisestä oikeusavusta ulkomailla hoidettavassa asiassa säädetään 25 §:ssä.

18 §

Pääasian käsittelevä tuomioistuin määrää yksityiselle avustajalle, todistajalle ja tulkille valtion varoista maksettavan palkkion ja korvauksen sekä yleistä oikeusapua saaneelle maksettavat korvaukset hänen ennen yleisen oikeusavun myöntämistä mahdollisesti maksamistaan yleiseen oikeusapuun kuuluvista etuuksista.

Todistajalle tulevien korvausten määrittämisestä sekä niiden ja muiden todistelukustannusten suorittamisesta ja muutoksenhakemisesta korvauksen määrää koskevaan ratkaisuun on voimassa, mitä tuomioistuimessa kuullulle todistajalle valtion varoista maksettavista korvauksista säädetään.

Johtava yleinen oikeusavustaja määrää avustajalle ja tulkille maksettavan korvauksen asioissa, joita ei käsitellä tuomioistuimessa.

LAKI OIKEUSTULKKIREKISTERISTÄ (2015/1590)

1 § Oikeustulkikirekisteri

Opetushallitus ylläpitää oikeustulkikirekisteriä, jonka tarkoituksena on edistää oikeudellisissa asioissa riittävän pätevien tulkkien saatavuutta.

5 § Oikeustulkikirekisteriin merkitsemisen edellytykset

Oikeustulkikirekisterilautakunta merkitsee oikeustulkikirekisteriin hakemuksesta tulkin:

- 1) joka on täysi-ikäinen ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu;
- 2) joka on suorittanut:
 - a) ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (531/2017) nojalla säädetyn tutkintorakenteen mukaisen oikeustulkikauksen erikoisammattitutkinnon tai sitä vastaavan aiemman tutkinnon; tai
 - b) tulkin tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon ja vähintään 35 opintopisteen tai sitä vastaavan laajuiset oikeustulkikauksen opinnot;
- 3) joka on antanut oikeustulkikirekisterilautakunnalle kirjallisen vakuutuksen ja jota ei hakemista edeltävän kolmen vuoden aikana ole poistettu «oikeustulkikirekisteristä» 7 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdan perusteella.

(11.8.2017/544)

Jos 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu tutkinto tai opinnot on suoritettu aikaisemmin kuin viisi vuotta ennen oikeustulkikirekisteriin merkitsemistä koskevan hakemuksen vireille tuloa, on rekisteriin merkitsemisen edellytyksenä, että hakija osoittaa ylläpitäneensä oikeustulkaustaitoaan.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin siitä, miten oikeustulkaustaidon ylläpitäminen voidaan osoittaa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin 1 momentin 2 kohdan b alakohdassa tarkoitetuista soveltuvista korkeakoulututkinnoista ja oikeustulkkauksen opinnoista sekä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun vakuutuksen sisällöstä.

6 § Oikeustulkikirekisteriin merkitsemisen voimassaolo

Edellä 5 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävä tulkki merkitään oikeustulkikirekisteriin viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Oikeustulkikirekisterilautakunta antaa tulkille todistuksen rekisteriin merkitsemisestä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin tulkille annettavan todistuksen sisällöstä.

Oikeustulkikirekisteriin merkitseminen voidaan 1 momentissa tarkoitetun määräajan jälkeen hakemuksesta uusida, jos 5 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset edelleen täyttyvät ja tulkki osoittaa ylläpitäneensä oikeustulkaustaitoaan hakemista edeltäneiden viiden vuoden aikana. Oikeustulkikirekisteriin merkitsemisen uusimista voi hakea aikaisintaan kuusi kuukautta ennen 1 momentissa tarkoitetun määräajan päättymistä.

Lähteet

Esitutkintalaki 22.7.2011/805. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

Hallintolainkäyttölaki 26.7.1996/586. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960586>

Hallintolaki 6.6.2003/434. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta HE 63/2013. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130063#idp446585472>

Kielilaki 6.6.2003/423. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>

Laki auktorisoiduista kääntäjistä 7.12.2007/1231. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20071231>

Laki hallintomenettelylain muuttamisesta 589/1996. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19960589>

Laki kotouttamisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689>

Laki oikeustulkinkirekisteristä 17.12.2015/1590. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20151590>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki yleisestä oikeusavusta 104/1998. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980104>

Oikeudenkäymiskaari 1.1.1734/4. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1734/17340004000>

Pakkokeinolaki 806/2011. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110806>

Rikoslaki 19.12.1889/39. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]

Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]
Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. Finlex. [Viitattu 11.7.2018]
Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Turun seudun tulkkikeskus

Tulkkauksilaukset puhelimitse numerosta 02 26 26321 tai sähköpostitse osoitteesta tulkkaukset.tulkkikeskus@turku.fi

Virka-ajan ulkopuolella kiireelliset tulkkauksilaukset päivystysnumerosta 0500 788 703

Arabian arkipäivystys ma-pe kello 9-12 numerossa 040 585 7905

Käännöstilaukset puhelimitse numerosta 02 26 26321 tai sähköpostitse osoitteesta kaannokset.tulkkikeskus@turku.fi